

ONLAR, YERDEN GÖĞECE HAKLIDIRLAR...

Genel merkezleri İstanbul'da bulunan memur sendikalarının yöneticileri Ankara Yürüyüşü'ne çıkarken basına bir demeç veren Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Moğultay, Hükümet'in konuyla ilgili yasa tasarısı çalışmalarını sürerken ve bu çalışmalar bittiğinde memur sendikaları tartışmaya çağırılacakken böyle bir eylemde bulunmanın "yanlış" olduğunu söyledi.¹

Ancak Sayın Bakan, demecinin bir başka yerinde söyledikleriyle de, memurların sendikal hakları konusunda Hükümet'in ötedenberi sürüp gelen ikircikli tutumunu yinelemiş oldu. "Kabul etmek gerekir ki" dedi Sayın Bakan, "bu hükümet bir koalisyon hükümetidir. Bir kanadı SHP, bir kanadı DYP'dir. Sizi bağlayacak olan şu anda bir protokoldür. SHP'nin Programı'nda açıkça grevli, toplu sözleşmeli sendikal hak yazılıdır. Şimdi burada böyle bir şey yazılmadığına göre siyasi karar meselesi haline gelir. Bu konuda karar verme yetkisi doğrudan doğruya bakan olarak bana ait değildir."

Görüldüğü gibi Sayın Bakan, "Protokolü ve Program'ıyla Hükümet, memurlara toplu sözleşme ve grev hakkı tanıyacağım dememiştir. Ancak siyasi bir kararla bu haklar tanınabilir" demeye getirmiştir.

Bir başına Sayın Bakan'ın bu sözleri bile; memur sendikalarının ve onların grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkı uğruna çıktıkları Ankara Yürüyüşü'ne yol boyunca, İstanbul'da Ankara'da yığinsal katılımlarla

¹ Özgür Gündem, 17.06.1992

destek veren memurların, yine toplu sözleşme ve grev hakkı istemlerini Hükümet'e iletmek üzere aynı günlerde Ankara'da toplanan öteki sendikalardan emekçilerin ne denli haklı olduklarını göstermeye yeterlidir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın Moğultay'a anımsatalım ki; memurların grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkı için Hükümet'çe "siyasi bir karar" alınmasına gerek yoktur. Çünkü bu kararı Hükümet, daha kuruluş sürecinde iken almış, Protokol'ü ve Programıyla memurlara yalnız "sendika hakkı değil, onunla birlikte toplu sözleşme hakkı ile grev hakkını da kapsayan sendikal haklar" tanımayı yükümlenmiştir.

- *Sendika Ve Toplu Sözleşme Hakkı*

Anayasal Bir Haktır

Hükümet'in, bu hakların memurlara tanınmasını erteleyebilmek ya da geçiştirebilmek için Anayasa engelini sığınması olanağı da yoktur. Üstelik bu haklardan ilk ikisi olan sendika ve toplu sözleşme hakkı artık herkesçe bilindiği ve kabul edildiği gibi TBMM'nce onaylanmış iki uluslararası sözleşme (İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS) ve ILO 98) nedeniyle ve Anayasa'nın 90'ıncı maddesi gereğince "anayasal bir hak" niteliğindedir.

Hükümet, yine Program'ıyla, sendikal hakların "ILO standartlarına uygun çerçevede kurumsallaşmasını" sağlamayı da yükümlenmiştir.

Böyle bir durumda pek haklı olarak memur kamuoyunda, kurulmuş ve kurulacak memur sendikalarının hem yasal olduklarının ve hem de toplu sözleşme hakkını kullanma hakkına sahip olduklarının Hükümet'çe de kabul edildiğinin açıklanması, daha güvenoylamasını izleyen günlerden bu yana beklenmeye başlanmıştır. Grev hakkının, siyasal hakların tanınacağına açıklanması da bugüne değin, yine beklenmiştir.

Oysa memurlarca henüz kullanılmayan toplu sözleşme, grev hakları, siyasal haklar şöyle dursun; kullanılmakta olan sendika hakkı bile 7 aydan bu yana Hükümetçe resmen, hâlâ tanınmamıştır. Hem de bu sendikaların genel kurullarına olanak sağlayan yargı kararlarından sonra bile.

Hükümet bir ara, memurların sendika hakkının tanınmasını Anayasa değişikliğinin gerçekleşeceği güne değin ertelemeyi bile düşünebilmiştir.²

Dahası, memur sendikaları aleyhine ANAP döneminde İçişleri Bakanlığı'nca açılan kapatma davasından, Sayın Moğultay'ın başında bulunduğu "müdahil" Bakanlık çekildiği halde İçişleri Bakanlığı (Ankara Valiliği) hâlâ çekilmemiştir.

Yine İçişleri Bakanlığı, ANAP iktidarı döneminde valiliklere gönderilen ve memurlarca kurulmuş, kurulacak sendikaların yasa dışı sayılması, kurucuları, yöneticileri ve üyeleri hakkında yasal işlem(!) yapılması buyruğunu içeren ve "yargıya müdahale" niteliği taşıyan genelgeyi hâlâ geçersiz saymamıştır. Kimi vali ve kaymakamlar bu genelgeye dayanarak hâlâ, memur sendikalarını kapatabilmekte, sendikacı ve sendikalı memurlar hakkında cezai işlemler(!) yapabilmektedirler. Memurlara sendika rozeti takma yasağı bile getirilebilmektedir.

Memurların sendikal haklarının geçici olarak çözümü yolunda EĞİTİM-İŞ Sendikası'nın hazırladığı Yasa Tasarısı önerisi için Hükümetçe ne düşünüldüğü bile bugüne değin açıklanmamıştır.

Ekonomik, toplumsal ve mesleki açıdan memurlar için son derece yaşamsal olan ve artık memurların sendikalarıyla temsili ve katılımı yoluyla yapılması gereken Personel Rejimi Reformu hazırlıkları

² Cumhuriyet, 10.04.1992

Hükümet'çe ya da tek yanlı olarak başlatılmış, kapalı kapılar ardında sürdürülmektedir.

Hükümet'in sol kanadını oluşturan SHP, hem de ILO 98'i yok sayar duruma düşmeyi açıkça göze alırcasına, memur ücretlerinin, enflasyon endekslerinin şöyle ya da böyle olması yetkisini elinde tutacak olan devletçe belirlenmesinden başka bir şey olmayan eşel-mobil sistemini önerebilmiştir.³

- *Hükümet'ten Bir Olumlu Girişim.*

Ancak...

Bu ve benzeri olumsuzlukların yanı sıra bir olumlu ve önemli girişimden de söz etmek gerekir: Hükümet, Sendika Özgürlüğü ve Sendika Hakkının Korunmasına ilişkin (87 Sayılı) ILO Sözleşmesi'yle, yine ILO'nun Kamu Yönetiminde Örgütlenme Hakkının Korunması ve Çalışma Koşullarının Belirlenmesi Usullerine İlişkin (151 Sayılı) Sözleşmesi'ni onaylanmak üzere TBMM'ne sunmuştur. Bu sözleşmeler çekinceye uğramadan onaylanırsa Hükümet; işçi-memur, sözleşmeli, hizmetli ayrımı olmaksızın tüm memurlara, askerler ve polisler için ulusal sınırlama hakkı saklı olmak üzere, sendika kurma, sendikalara üye olma hakkı ve grev hakkı (ILO 87); toplupazarlık ya da temsil v.b. hakkı, memurlarla onların sendikalarına siyasal haklardan yararlanma hakkı (ILO 151) tanımak durumunda olacaktır.

Acaba aynı Hükümet, memurlar dahil, "herkesin başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve kendi çıkarlarını korumak için sendikalara girmek hakkı"na sahip olmaları olanağını kapsayan ve TBMM'nce 1953'de onaylanan İHAS'a dayanarak, var olan memur sendikalarının yasal olduklarına ilişkin bir açıklamayı bugüne değin niçin yapmamıştır? Niçin İHAS'ın ve dolayısıyla TBMM'nce onaylanmış tüm öteki uluslararası

³ Cumhuriyet, 11.04.1992

sözleşmelerin iç hukuka üstünlüğü, 29.1.1980 gün ve 1980/11 Sayılı Anayasa Mahkemesi kararıyla da, Danıştay 5. Dairesi'nin 22.5.1991 gün ve 1991/933 Sayılı kararıyla da belgelenmiş olduğu, buna göre de memurların TBMM'nce onaylanmış iki uluslararası sözleşmeden (İHAS ve ILO 98'den) doğan sendika ve toplu sözleşme haklarının Hükümet'çe varsayılması gerektiği halde Başbakanlık 1.4.1992 günlü yazısıyla Danıştay'dan memurların sendika hakkı konusunda "istişari düşünce istemi"nde bulunma gereğini duymuştur?

• *Toplupazarlık Değil de*

Başka Bir Yöntem mi Yeğlenmek İsteniyor?

Bu durum, Hükümet'in, memurların sendika ve toplu sözleşme haklarının tanınması istemlerini İHAS ve ILO 98 değil de 87 ve 151 yoluyla yanıtlama eğiliminde olduğunu gösterse gerektir.

ILO 98 ücret ve öteki çalışma koşullarının yalnızca toplu sözleşme yöntemiyle belirlenmesi ilkesini içerdiğine göre, acaba Hükümet, temsil, danışma, işbirliği v.b. yöntemleriyle katılım hakkı tanınması seçeneğine(!) sahip olabilmek için mi ILO 151 üzerinden yürümektedir.⁴

Hükümet'in böylesi kuşkulara kaynaklık eden ilginç başka bir tutumuna da değinmek gerekiyor: DYP/SHP Koalisyon Hükümeti; ANAP Hükümeti döneminde, toplu sözleşme ve grev haklarını memurlar için hiçbir tartışma gerektirmeyecek biçimde düzenlenen 5. ve 6. maddelerine çekince konularak onaylanan Avrupa Sosyal Şartı (ASŞ)'ndaki bu çekinceleri, yine ASŞ'nin 2. Maddesine dayanarak bir kararname ile kaldırma hakkına, yetkisine sahiptir. Ama bugüne değin bu olanağını kul-

⁴ Hükümet'in ILO 87'nin TBMM'nce onaylanmasına ilişkin yasa tasarısı gerekçesinde İHAS ve ILO 98'den de söz edilerek, bu sözleşmeler dolayısıyla "ülkemizde kamu personeli dahil tüm çalışanlara toplupazarlık hakkının tanınması esasen üstlenilmiş bulunmaktadır" denilmesi önemli olmakla birlikte görüldüğü gibi sonucu değiştirmemektedir.

lanma niyetinde olduğunu gösteren en küçük bir davranışta bile bulunmamıştır.

Hele bu son örnek, bileşenleri sendika, toplu sözleşme ve grev hakları olan “sendikal haklar”ı Protokol’ü ve Programlarıyla memurlara vaadedilen Hükümet’in ne denli içten olduğunu en çarpıcı biçimde göstermeye yeterlidir.

İşte bu nedenledir ki; “memurların ekonomik, demokratik, mesleki ve sosyal sorunlarının çözümünde” memur sendikalarının “taraf” olarak kabul edilmesini gerçekleştirmek üzere “sendikalarımıza Anayasal güvence, Ne Katsayı Ne Gösterge”, “İnsanca ve Onurluca Bir Yaşam Hakkı”, “Devlet Gündümlü Sendikaya Hayır”, “Sözleşmeli Personel Yasası Kaldırılsın” sloganlarıyla Başkent’e gelen memur sendikalarımız yerden göğe haklıdır.

Bir başka önemli nokta da şudur: Onlar; bu sendikal eylemleriyle siyasal iktidarın toplumsal dinamikleri olabilme yolunda, bir TÜRK-İŞ yayınında yer alan konuşmasında ILO 98’in “mevcut olması kâfi değil, işlemleri lazım” diyen, “mücadele hakkınız ne kadarsa hayat hakkınız da o kadar olacaktır. Bu hakkı ben dahil herkese karşı kullanmaktan çekinmeyin” diyen Sayın Bakan’ın ve Hükümet’in silkinmesine yetmesi gereken görkemli bir adım atmışlardır.⁵

Bu tarihsel olay, kuşkusuz ki memur sendikalarımızın gelecek eylemlerine ışık tutabilecek derslerle doludur. Sendikacı arkadaşlarımızın bundan böyle çok daha öğrenmiş olarak, çok daha yığınsal ve uyumlu bir biçimde ve çok daha geniş bir kamuoyu desteğinde ortaya koyacakları eylemlerle, verdiği sözü tutmasında Hükümet’e yardımcı olacaklarına inanıyoruz.

Özgür Gündem, 26 Haziran 1992

⁵ Siyasi Parti Liderlerinin İşçi ve Yurt Sorunlarına Bakışı, Ankara, 1991